רות אלמוג

תקציר

עבודה זו מתארת מחקר אורך שנערך בשנת הלימודים תשס״ח (2007-2008), במטרה לבחון את השפעת הוראת מיומנויות התרגום על המודעות המטה-לשונית, כמו גם על הבנת הנקרא בשפה שנייה של תלמידי תיכון בכיתה י״ב. העבודה מציגה הערכה-עצמית איכותנית וכמותית של ארבעה-עשר תלמידים (נשואי מחקר זה) וכן הערכה כמותית של אותם תלמידים על ידי ארבע מורות, וביניהן המורה למיומנויות התרגום, שהיא גם כותבת עבודה זו.

מטרת העבודה הנה לקבוע את מידת תרומתה של הוראת מיומנויות התרגום למודעות המטה-לשונית של תלמידים ולהבנת הנקרא שלהם בשפה שנייה. עוד עוסקת העבודה בהשפעה החיובית האפשרית של לימודי תרגום על לימוד אנגלית כשפה זרה. בתחילת שנת הלימודים, טרם שקיבלו הכשרה כלשהי בתרגום, נתבקשו התלמידים לתרגם טקסט (מבחן1) ; את אותו הטקסט התבקשו התלמידים לשוב ולתרגם גם בסוף השנה (מבחן 2). הטקסטים המתורגמים נבדקו על ידי שתי מעריכות בנפרד, על בסיס עמודת ניתוח שגיאות. תוצאות שני המבחנים הושוו זו לזו. מורה שלישית התבקשה להשוות בין שני התרגומים ולבחור באופן אינטואיטיבי את הטקסט המועדף עליה.

בנוסף, בתום כל מבחן, התבקשו המשתתפים לענות על שאלון המתייחס לבקיאותם הלשונית על פי הערכתם האישית ומתאר את תהליך התרגום שעברו ; כלומר משך זמן התרגום, כיצד נהגו במונחים שלא היו בטוחים לגביהם ובאלו מקורות נעזרו. לאותם תלמידים נערכו גם שני מבחנים בהבנת הנקרא, אחד בתחילת השנה ואחד בסופה. מבחנים אלו אף הם נבדקו על ידי המורה למיומנויות התרגום. בתום השנה מילאו המשתתפים שאלון נוסף, אשר נועד לשקף את הערכתם האישית לגבי תרומת הוראת מיומנויות התרגום לבקיאותם באנגלית בכלל ולהבנת הנקרא ומודעות מטה-לשונית בפרט. לאחר מכן, רואיינו התלמידים באופן פרטני על ידי המורה למיומנויות התרגום. לבד מן הריאיון, בוצע המחקר בעילום שם.

להלן אחדות מן המגבלות המתודיות של המחקר :

- כותבת העבודה היא גם המורה למיומנויות התרגום, ומכירה את התלמידים היטב.
- הערכת שני המבחנים בוצעה על סמך ניתוח טעויות בלבד.
- המחקר לא כלל קבוצת ביקורת.

התוצאות הכמותיות והאיכותניות של מחקר מצומצם זה מצביעות על כך שהוראת מיומנויות התרגום המוצעת לתלמידי תיכון בישראל תורמת למיומנויות הבנת הנקרא וכן למודעות המטה-לשונית של מרבית התלמידים. מחקרים מלמדים גם על קיום מתאם בין הנתונים האמפיריים של מחקר זה לבין ציוניהם של התלמידים בבחינות הבגרות בתרגום בשנת 2008.

הצעות למחקרים נוספים :

- מחקר דומה אך רחב יותר, שיכלול מספר רב יותר של תלמידים ויערך במספר תיכונים בישראל.
- השוואה בין כיתות שההוראה בהן בוצעה בעברית – ולא באנגלית.

תוצאות העבודה מהוות בסיס לקידום הוראת מיומנויות התרגום בבתי ספר אחרים במדינות אחרות.